

Crònica de la XVII Jornada

JUNTA DIRECTIVA DE LA SCATERM

Amb el títol «La terminologia del diccionari», la Societat Catalana de Terminologia (SCATERM) va celebrar la seva XVII Jornada el 22 d'octubre de 2020. Inicialment prevista per al 28 de maig, es va ajornar en un intent de poder-la fer de manera presencial, però finalment va tenir lloc virtualment. L'objectiu d'aquesta activitat era parlar de la terminologia que contenen els diccionaris generals, així com de la terminologia que utilitzen els diccionaris, tant generals com especialitzats, en les definicions dels termes.

Va inaugurar la jornada Ester Bonet, presidenta de la SCATERM, que seguidament va donar la paraula a Teresa Cabré, presidenta de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC).¹ Cabré va afirmar que els termes necessàriament han de formar part dels diccionaris generals, però va afegir que la manera com s'han de definir els termes en un diccionari general és una qüestió en la qual dissenteixen lexicògrafs i experts en un àmbit determinat.

A continuació, hi va haver la conferència inaugural, titulada «Criteris per a la selecció i el tractament de la terminologia en el DIEC», que fou a càrrec de Carolina Santamaria, de les Oficines Lexicogràfiques de l'IEC. Va explicar que, a causa de la gran difusió de terminologia específica de certs àmbits en els mitjans de comunicació, és obvi que els diccionaris generals han de contenir termes. El *Diccionari general de la llengua catalana* de Fabra conté entre un 55 % i un 66 % de terminologia específica, amb força desigualtat entre diferents àrees del coneixement. A l'hora de portar a terme un projecte com el *Diccionari de la llengua catalana* de l'IEC (DIEC), es va tenir en compte, d'una banda, quins eren els termes útils per a un parlant mitjanament culte i, de l'altra, que hi hagués representació de tots els

1. Quan es va dur a terme aquesta activitat, Teresa Cabré presidia la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC). Des del setembre del 2021, però, ocupa la Presidència de l'IEC.

àmbits temàtics, ja que es va perfilar com una eina per a actualitzar el coneixement científic i tècnic del diccionari de Fabra. Les dues edicions del DIEC són obres institucionals, i es va fer un esforç per a incloure-hi el punt de vista dels especialistes; per tant, la terminologia hi té un pes molt important.

Tot seguit van tenir lloc dues ponències, la primera de les quals es titulava «La terminologia del *Gran diccionari de la llengua catalana*, actualment al portal Enciclopèdia.cat» i va ser presentada per Núria Bort, d'Enciclopèdia Catalana. La funció del *Gran diccionari de la llengua catalana* (GDLC) és normalitzar la terminologia científica i tècnica. De les 88.000 entrades que conté aquesta obra, 52.000 tenen marca d'àrea temàtica. S'intenta aconseguir un equilibri intern entre les diverses àrees, de manera que no hi hagi àrees massa representades i d'altres que no hi apareguin prou. Els criteris per a incloure un terme en el GDLC són: si apareix en una definició del diccionari, si figura en textos divulgatius, si s'ha consolidat i si entra al DIEC o en altres fonts de referència. A diferència d'altres diccionaris, el GDLC conté una breu referència etimològica i la data de la primera font documentada.

La segona ponència, que versava sobre la terminologia en el *Diccionario de la lengua española* (DLE, abans DRAE) de la Real Academia Española, va ser presentada per Fernando Pardos, de la Universitat Complutense de Madrid. El títol «Sembrar a voleo: el DRAE y la terminología» fa referència a la manera de treballar de la Real Academia Española en la revisió dels termes del seu diccionari normatiu. No hi ha criteris clars a l'hora d'incorporar-hi nova terminologia; a més, les diferents àrees temàtiques estan repartides de forma molt desigual i la llista d'àrees temàtiques no està jerarquitzada. Segons Pardos, convindria establir uns criteris per a definir el marc terminològic del DRAE, tant de forma qualitativa com quantitativa. La ciència, amb la seva terminologia, va per davant de la llengua, i aquesta, per davant dels diccionaris.

Després d'una pausa, la jornada es va reprendre amb una taula rodona titulada «La definició dels termes en el diccionari general i en l'especialitzat», moderada per Jaume Martí, de la Universitat Pompeu Fabra i la Fundació Torrens-Ibern. La primera presentació d'aquesta secció va ser a càrrec de Carme Bach, de la Universitat Pompeu Fabra. Amb el títol «Les definicions dels termes en els diccionaris generals i especialitzats», Bach es va centrar en els termes de la lingüística. En un estudi previ publicat al número 5 de la revista *Terminàlia* (juny de 2012), Bach, juntament amb Martí, partien de la idea que el DIEC2 contindria menys entrades i que les seves definicions serien menys especialitzades (adequades a un públic mitjanament culte) que els diccionaris de lingüística del TERMCAT (1992) i de Pérez-Saldanya *et al.* (1998). Però van observar que el DIEC contenia més de cent termes que no es trobaven en els diccionaris especialitzats i, a més, les definicions del DIEC2 eren més especialitzades que les de les obres esmentades.

A continuació, va intervenir Carles Riera, de la Universitat Ramon Llull. La seva presentació duia per títol: «A propòsit de la terminologia mèdica i farmacèutica dels diccionaris (generals i d'especialitat)». Riera va explicar que els termes *íleum*, *ílium* i *íleus* corresponen tots tres a *ili*, la qual cosa porta a confusió, i va proposar d'incorporar les tres formes al DIEC2, així com els adjectius corresponents. Un altre cas problemàtic és *bypass*: Riera va suggerir adaptar la forma *baipàs* (amb el seu plural *baipassos*). També va parlar del problema de l'alternança *u/i* en els hidrats de carboni: *glucosa* s'escriu amb *u*, però els altres glúcids, amb *i* (excepte els glucòsids). Pel que fa als noms de marca o comercials, la partícula *a-* del mot *aspirina* no té sentit privatiu, sinó que prové del terme *acetilació*. Segons Riera, caldria estudiar quins noms de marca haurien d'entrar en els diccionaris generals de la llengua. Quant a les definicions, va defensar que els descriptors no haurien de ser termes difícils d'entendre per a un usuari de la llengua.

La intervenció següent va anar a càrrec de Joan Vallès, de la Universitat de Barcelona i membre numerari de l'IEC. En aquesta presentació, titulada «La terminologia del diccionari: reflexions a partir d'aspectes de la botànica», Vallès va asseverar que en els diccionaris generals hi ha d'haver terminologia i que la diferència entre un diccionari general i un d'especialitzat rau en la quantitat de terminologia, no en la qualitat. Els neologismes s'han d'incorporar als diccionaris generals si tenen estabilitat i una previsió raonable de continuïtat.

L'última intervenció de la taula rodona va proporcionar una visió transversal de la definició terminològica: Joan Rebagliato, del TERMCAT, va titular la seva intervenció «Definicions en territori de frontera». Les definicions terminològiques es basen en les lexicogràfiques, però s'espera que siguin més extenses, més complexes i més precises. En els diccionaris generals s'utilitza una metallengua de definició: paraules bàsiques que serveixen per a definir les altres paraules. En canvi, en les definicions terminològiques s'empren termes que relacionen les entrades amb altres termes de l'àmbit. Rebagliato també va mencionar la qüestió de la banalització de la terminologia o desterminologització: la llengua general va creixent cap al llenguatge especialitzat, i a l'inrevés.

Després d'un debat molt interessant, en què els ponents van aclarir o ampliar algunes qüestions, va tenir lloc la cloenda de la jornada, a càrrec de Jaume Martí, qui va resumir cadascuna de les intervencions. Les felicitacions del públic van deixar ben clar que havia estat una activitat útil i molt encertada.